

Begravning

Dödsbudskapet. Här i min ort brukades detta ~~från~~
innan det fanns telefon eller cykel, alltid att med
gående eller ridande bud från gården meddelas
släkt o. vänner. Omkring sekelskiftet börjades det
också flaggas på kubo stång. Men det fanns den
första tiden då ej många gårdar som hade flagg-
stång. Så långt jag kan minnas hos dödsfallen
alltså tillhänneqvisten genom dödsannons i artstiel-
ningen. Tråkta bjudningsskott började allmänt an-
vändas i början på 80-talet. Till begravningen bjöds
släkt grannar o. för övrigt hela gilleslaget med familj
samt alltså husmän o. hantverkare som arbetade
vid gården samt rotkarlen. Dessutom var ju
alltid prästen klockaren o. korpören bjudna med.
dödsfallen beklagades då som nu med orden:
"beklagas verkligen".

2)

ACC. N:R M. 11121:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Begravn. Den döde. När dödens inträtt brukade det läsas en bön eller psalm. Den dödes ögon tillslöts av någon tillstädesvarande släkting eller av någon av de vuxna barnen. Man brukade förr i äldre tid alltid lägga en specieriksdaler på ögonlocken, senare en tvärkrona. Munnen tillslöts genom att man lade en prämboks under hakan. Det lades en duk över ansiktet. Jag har hört att det förr brukades lägga bibel eller salmboks på den dödes bröst, det var ett religiöst bruk. Trätningen utfördes annars kroppen blev kall, det utfördes mest av någon hjälpekare som anlättes till detta i orten. Sängkläderna hängdes alltid ut till vådring dagen efter dödsfallet. Rummen vädrades o. karbolsyrelösning användes mot liklukt. Svepning. Svepningen utfördes så fort blidseln anskaffats o. utfördes för det mesta av samma person som verkställt trätningen. Så långt jag minns

Lepningen följ. har det alltid använts färdigköpta
likkläddas, men brudegumskjorten användes ofta.
Att liket lades i kistan påklätt eller klätt i strumpor
eller klädde har jag ej hört talas om. Liket lades
i kistan så fort den kunde anskaffas. Den dölle
omgäddades med cypressskivor som med en liten
buketts färgämning i handen. Att unga flickor
sväptas som brudar känner jag ej till. Jag
har hört antas att det ~~sk~~ brukades sättas stäl
över dörren till likrummet. Ringar o. smycken
togs ofta av den dode. Till likhammare användes
merst den s. k. sammarslugan, ett gavelhuv
utans eldstad. En byrå kläddes med grönt
blommor o. ljus till ett litet altare, lepan
täckte helt väggas o. förster o. ~~ett~~ pryddes
med cypress eller buxbom, detta bruk före-
kommer än i dag, när inte liket sättes in i
bårhuset. Ljusen tändes när någon kom som

forts. ville se liket, somt vid begravningen.
 Likvaka här har jag ej hört talas om. Trista till-
 ves pådes förr av hemmasnickaren, så långt jag
 minns var kistan svart o- till utseendet lika de
 nu förekommande. På 90-talet började man
 allmänt köpa kistor i Lund. Ht några ägodelas
 lades i kistan förekom ej. Kistan tillstöt av
 bäarna vid begravningen. Jag har hört anta-
 las av äldre personer att det funnits likbår här,
 den ägdes av församlingen o- hade sin plats i va-
 penhuset i kyrkan, då den ej användes. Andra till-
 för något 10-tal år sedan användes det alltid s.k.
 likhanklen som man bar kistan med, det
 var långa, småda linnebanden som lades un-
 der kistan o- seppa över axeln på bäarna, sådana
 fanns alltid o- hörde till linneförsädet vid varje
 gård. Likvagn har använts här, så långt jag minns.
 Här i kyrkskedlinge var det ägare av bymedjan som

forts. tillverkade, & uthyrde en riktig likvagn, den lönas
des även av angående socknar. I Lerum har kocharna
redan ett 25-tal år tillbaka, egen likvagn. Till likvagn
lönades om möjligt alltid svarta hästar, sorgfärdig an-
vändes mycket sällan. De senaste åren har det mest an-
vänds likbil. Utfärdstäl hålles ej, men det var förr bruk-
ligt att någon kommunalsåls hade till "ämbe", att låsa
en bår & psalms innan liket bars ut ur likrummet.
Utfärd. Fristens föddes ut genom en dörr mot trädgården
med förändam före & företädd av både prästverande
Att man kastade något efter kistan, kanner jag ej till.
De närmaste manliga släktingarna bar kistan, om det
fanns vuxna söner, bar den äldste till höger vid huvud-
ändan & de övriga i ordning därefter, så brukas det ännu.
Vid processionen åker de prästverande före likvagnen,
de närmast sörjande därefter, sedan de närmaste släkting-
arna & så grannar & vänner. Prästverna ägs av dem
som äger likvagnen & av samma utseende som de

föte. som förekommer i städerna o- användes vid alla
 begravnings. Till prästerkunde anmälles mest de
 närmast boende grannarna. I processionen vid kyrkan
 gick före alltid männen först sedan kvinnor o barn.
 Att en musiklaga gällt för processionen o- spelat song-
 marsch har jag sett bara en gång. Före var det bruk-
 ligt att klockaren mötte vid kyrkogrunden o- gick
 spurgande begravningspsalmen före processionen
 till graven, där prästen mötte. Detta bruk upphörde
 på 90-talet. Vagon särskild drag för jordfästningar
 förekom ej. Omkr. sekelskiftet börjades det allmänt
 jordfästas inne i kyrkan, där det pryddes med blom-
 mar o- gräs. Sjukpredikan hålles ej man ofta
 hålles prästin gifttal. För anhöriga o- vänner,
 hålles för det mesta också i kyrkan, eller vid gra-
 ven, dessutom förekommer ofta sång. Att någon
 vid graven kastade mull på kistan, har jag hört
 berättas. Bruket att kasta blommor i graven började omkr.
 sekelskiftet.

7)
Begr. fört. När jordfästning förekommer på söndag, förs
tätas den före högmässan då kistan förest är inläst
i kyrkan. numera finns det bänkar, där kistan inläses
jordfästningen ^{förut} efter efter högm. Spölingning sker alltid
dagen efter dödsfallet kl. 10.30 - 11 p.m., det börjar med den
stora klockan om det är för en vuxen person o - med
den lilla om det är ett barn som dött. Ringningen utförs
av kyrkovaktmästaren, förs brukades det alltid rändes
en man till hjälp från det ställe där dödsfall skett.
Begravningsringning förekommer vid alla jordfästningar, den
utförs av vaktmästaren. som även ring omedelbart efter jord-
fästningen. Vid åtfärden brödes det alltid fort o - om
möjligt i samma ordning som vid processionen till
kyrkan. Begravningskulas förekommer alltid i äldre tid,
omedelbart efter begravningen, det bjöds på samma
gång o - samma personer som till begravningen o hölls
för alltid i sorgehuset, numera ofta på restaurang. Vid
fattigbegravning hedde sockenmännen ett mindre kulas.

Begravn, fests.

Maträtterna vid begravn. kalas bestod förr av: smörgar m. polägg, köttbullar m. bruna böror, lut fisk, risgröt, med kummersgöd el till, tårter o. kakor, sockerkaka, m. m. ~~Någon~~ Någon består maten af rappa eller bulgar med pastij, färsk fisk, stek, apelsin o. glass. Begravnkonfekt brukades till för cirka 20 år sen, den fördes av gästerna med hem o. gämdes som ett minne. Helt dött en tyst sked för den døde brukas ofta, den utbringas af äldste sonen eller i annat ^{fall} av någon nära släkting till den avlidne. Begravningsmiddag förekommer numera nästan alltid, är alltid slut vid 10-tiden på kvällen, men begravningskalasen varede förr alltid hela natten. Kortspel förekom då alltid, utom då det var en särskilt stor sorg i huset. Där vid begravningsgille hos jag höst omtalades ett par gånger, men det för då nog sked-
var på spårens konto, att man sände bud efter spel-
man på efternatten. Gästerna sände alltid förning.
sedeluppgjorde omkr. 1000 riksdaler.

Forts. begrav. Sköda till för ett 10-tal år sen var det vanligt
att man hade eftergilla dagen efter begravningen, då bjöds
det för det mesta bara den närmaste släkten. Under 18-
vergångstiden fr. förs till nu serverades alltid, liksom nu,
vin till maten, mycket mer då, än nu. Matsätterna
ändrades också, vanligen serverades ost och pepparots-
sås, ruggen, kassatost, färs, speltårter. Det var omkr. 1880-1890.
Jag vet ej om det förs i tiden fanns några bestämda angifter,
men gravgårdens a-ringar betecknades alltid, dessutom var de
med på begravningssjället. Efter sjället utdelades det alltid
mat till de fattiga. Begravningsgårderna var alltid inhägnade
med en cirkel muret hög gräns mur, numera ersätts
muren av högt staket med nät. De mest förekommande
träden var alm, numera lind, thuja, prydnadsträd o-
buskar av olika slag. Likfärdiga passeras alltid genom
stora ingången. Det var i äldre tid en förtroende att lik ej
skulle föras någon genväg till gravarna. De olika gårdar-
na hade egna gräpplatser, att säga privat gravpl. Bjöds omkr.

Begravn. fört. De o.k. fattigvärdsteren fanns i de mest anlagarna
o. andaningskyrorna delarna av kyrkogården, där begrav-
des också självpjällingen. Graven grävdes dagen före begrav-
ningen av kyrkvärdsteren med hjälp fr. gården där detsamma fallit skett
graven grävdes 3 alnar djup, event. funna ben gjordes vid
ridan i botten. Om k. schels kistat begravde man klada gr-
ven med grönis. Tälde tid fyllede alltid begravningsskä-
rterna igen graven o. omgärdade den med hanson o. grönt
samt blommor om det var den istiden. Graven grävdes alltid
i östra-västra. Gravvårdas förekommer mest av slipall
granit, flera av betydlig storlek, sådana har funnits
här så länge jag minns, det finns ännu några av gjuljärn
de kista vanligen av ett kors med ett fyrkantigt block
med till. En o. annan mera ovanlig gravvård. finns också.
Kämnare får man ^{sätta} av hesterna gravvårdas man vill. Helt
mera ovanliga gravvårdas fr. platser som ej längre vå-
das sättes in i kyrkan eller utvändigt mot kyrkväggen
För 16-26 år sen begravde man jämna gravkällarna, några finns ännu.

11)
Begravn. föts. På gravhullarna planterades för i tiden alltid
murgörena, sedan hullarna utjämnats brukas man
pryda gravarna med alla slags blommor vid högtider
o. hemmehelgdagar, påskblidor vid påsk, pingstblidor vid pingst
o. s. v. omkr. skolskiftet började man sätta lösa blommor i
glas. Åren 20-25 ^{år} ~~är~~ ^{förbrukas} brukas man ofta iveläta vorden av
gravar till kyrkorådets mat ersättning, polst, metall, eller påsk-
kransar förek. numera ej. ej heller seden att placera ljus på
gravarna, har ej höst att det någonsin förek. Först på de
senaste åren har någons stoft undergått eldbyggnad
det har då varit folk med förbindelser i städerna. Torun
Lundström trodde man ofta på att de döda "gick igen", så
man var mycket rädd för att gå över kyrkogården
när det var mörkt. Andra begravningsplatser än kyrkogår-
den har ej funnits här. Sedan några år tillbaka förs
det brukas i Kyrkostadling, där likin insätts o. stå
till begravningsdagen. För det måste föres kistan in
i kyrkan innan begravningsgästerna anlände.

Begåvna. farta. De anhöriga brukar följa den döde till kyrkan
men någon sorgbåndet finns ej. Man brukar nu som för
störst ha ett grans vid gärdens. För att hedra den avlid-
ne brukar ofta grannar o vänner, sitta vid sina gärdar
där sorgbåndet äro fram. De första begravningsser-
moner kom nog i bruk här på 80-talet o var tillverkade
av blommor o grönt i hemmet, om det var den tid på året
då det fanns rådent, annars var det kronor av metall
samt pärlkransar. Minnesterles, s. k. likbrev bestäl-
des i Lund, eller köptes färdigtgjorda varefter man själv
utskrev namn, födelse o dödsdag samt en psalmsvers.
Någon annan sorgdräkt än svart, har jag ej hört omtalas,
kvinnorna bar huvudkläder o fötterna av siden, med
sorgflor i knäarna, bruket med sorgbånd o stora bärjällen
på 90-talet, bruket kom från staden, vid samma tid
o från samma ställe kom bruket att männen bar sorg-
bånd på sina hattar, fina breda, men smala, bruket att bära
sorgbånd på vänstra ärmarna kom då också i bruk, för att titta,

Begravn. forts. är sedan kom bruket med sorgbened på
vårskuppstaket, män har på senare år ersatt detta med
trorand. Sörgtiden brukade för o brukas någon gång
ännu vara: för make ett år, för försäldras ett halft år
för systrar 2-4 mån, men stundom längre. Under sorg-
tiden utblef man vanligen från gillen o glädde sam-
kväm. Bargedlig begravn. har ej förkommit här, ej
heller ordensbegravning. Förringspersoner började föras
för cirka 20 år sen. Förringarna kändes 3 gånger över graven.
Militärbegravn. har så ~~vidt~~ vidt jag minns ej försk. här
ej heller begravn. av utländska medborgare. Sjuk-
o. begravningshusa fins i Lemnarp. Begravnings-
treperiores anlitas numera ofta, som då användes
alt. utan annonsering o gravöppning.

Flämsed har jag, så gott jag förmått, svarat på
de många frågorna. De svar som fattas, har jag ej kun-
nat ge, då jag ej kände till saken varom det frågas.

Begravn. forts. De första minnen jag har av begravning
är fr. år 1888 o. 1889, då jag var var med mor, vid ett par stöne begr.
i en gravgård, det var vanligt då att barnen bjöds med, de togs
och så med, de som inte var alltför små. Det var stort överflöd
i mat o. dryck på den tiden, varje familj, såväl förmög, degen-
före, en stor, mycket pringlad smörkaka o. cirka 1 kilo smör,
en fat hönse eller tupps samt en stor sockkakaka eller tårter. Det
kom ofta 20-30 tårter eller sockkakor, därtill fanns det flera
kåters smörkaka. Varje man hade alltid en särskild minne-
kaka med sig, som han förde hem ett knytt kakor i till de
hemmasvarande barnen o. tjänstefolket.

Jag minns en episod från en fattig begravning här i Thors-
keddunge, en gammal soldat, som hette Gerd var så o-
roknagubben skulle fyllo igen graven. Det var sträng
kylt o. jorden sammanfrusen, men ~~men~~ efter som man
var rädda att Gerd skulle gå igen, emedan man mycket ^{helt} bråk
med honom, så försökte man få graven väl igenfylld, då detta
visade sig omöjligt, stället sig kommunalsköp. "Ja, nu går ja mig
f-n på att han blir där, så gör vi de bättre när det blir to."